

FLORIN GODEAN, country manager, Adecco România: În zona de educație, consider că mai întâi de toate este necesară o schimbare de paradigmă. Curricula națională ar trebui actualizată astfel încât să fie relevantă cerințelor actuale și mai ales să includă materii care să pregătească elevii pentru viața reală, dincolo de băncile școlii. Abilitățile socioemoționale, competențele digitale, educația financiară și responsabilitatea socială sunt subiecte pe care ar fi recomandat să le luăm în calcul în momentul în care aducem schimbări curriculei.

Expansiunea peste hotare se poate face direct, prin parteneri – distribuitori sau francizați -, de la zero ori printr-o achiziție. Companiile românești au făcut circa 20 tranzacții peste hotare în ultimii cinci ani și au preluat firme din Mexic, Germania, Belgia sau Republica Moldova. Pentru aceste dealuri, firmele locale au scos din buzunar peste 1 mld. euro, conform estimărilor făcute de ZF pe baza datelor existente. Activitatea afacerilor autohtone pe piața de M&A externă nu mai este o noutate de câțiva ani, însă ce face 2021 să se remarcă este valoarea acestor dealuri.

În fiecare din ultimii ani au existat achiziții făcute de jucătorii locali peste graniță, însă de regulă era vorba de mutări de mai mici dimensiuni, de achiziții (de regulă erau achiziții) mai prudente, iar asta după ce timp de circa trei decenii antreprenorii locali au preferat să își ancoreze businessurile în portul România. Inspirați de companiile locale de tehnologie, dar și poate pentru că businessul din România a ajuns la o maturitate, iar banii au fost ieftini în ultimii ani, tot mai mulți jucători autohtoni au început să se uite peste graniță.

Un exemplu de companie românească ce mizează pe o astfel de dezvoltare prin achiziții este Superbet. În vara lui 2021, grupul românesc Superbet, activ pe piața de pariuri sportive și gaming din anul 2008, când a fost fondat de antreprenorul Sacha Dragic, a preluat compania belgiană Napoleon Sports&Casino. Aceasta activează în același domeniu, ba chiar este în top trei jucători din piața de pariuri sportive și gaming din Belgia, conform informațiilor furnizate de oficialii Superbet.

Cele două părți nu au dezvăluit valoarea tranzacției însă, potrivit datelor din piață ce se bazează pe indicatorii industriei, ea se ridică la 350-400 mil. euro. Din informațiile ZF, este cea mai mare tranzacție de cumpărare a unei companii românești peste hotare. Pentru Superbet, achiziția Napoleon Sports&Casino este a doua tranzacție internațională în mai puțin de un an. La final de iulie 2020, grupul anunța preluarea Lucky 7, companie care operează mai multe branduri pe piața de cazinouri și sloturi

online, fiind activă în Europa, America de Nord și de Sud.

Astfel de achiziții sunt cu atât mai importante cu cât, de regulă, companiile locale se orientează către țările vecine sau apropiate geografic. Totuși, există și excepții. Tot anul trecut, o companie românească a preluat operațiuni de la un grup german, deși de regulă se întâmplă exact invers. Compania de transport marfă și logistică International Alexander din Arad, fondată în 2003 de

BOGDAN GABOR, country manager

al Lugera: Trăim un paradox: românii pleacă și odată ajunși în afară se simt subutilizați (conform unui studiu OCDE), iar în țară ne confruntăm cu un deficit de talente pe toate palierele și suntem nevoiți să importăm forță de muncă.

antreprenorul Simion Apreutese, a cumpărat operațiunile din România și Cehia ale Brandl, un business de familie din Germania înființat în 1970, care furnizează de 50 de ani piese pentru gigantul industriei auto Mercedes, BMW, Audi, Volkswagen, Porsche, Lamborghini și, mai recent, Dacia.

„În România sunt multe afaceri care se pot transforma în jucători globali, iar faptul că avem companii românești care au decis să realizeze tranzacții peste graniță poate reprezenta un semn al maturității acestora și a pieței locale în general. Sper ca acest trend să continue și în anii următori și să ajungem în

VIRGIL MÂNDRU, proprietar,

crama Tohani: Cred că orice deschidere către colaborare și ieșirea din paradigma concurenței acerbe nu pot să ne aducă decât beneficii, pe termen mediu și lung.

punctul în care astfel de tranzacții să devină o normalitate pentru companiile din România“, spune Andrei Gemeneanu, cofondator al Morphosis Capital. Fondul de private equity are șase companii în portofoliu din domenii precum sănătate, industrie, sport și IT.

„În portofoliul nostru avem două companii – DocProcess și Clinicile Dentare Dr. Leahu – care au reușit deja să pătrundă pe piețele externe. DocProcess, liderul în automatizarea proceselor de business în România companie în care Morphosis Capital a investit în septembrie 2019, a pătruns pe două piețe externe prin deschiderea de birouri în Paris, Franța, în 2020 și în Austin, SUA, în 2021.“

Expansiunea DocProcess a început de la zero, iar acum compania lucrează la consolidarea poziției sale pe piețele respective.

Gemeneanu confirmă și el că în domeniul tehnologiei, România are deja o serie de companii care au un potențial uriaș de dezvoltare în această direcție. „Deja observăm cum companii locale de tehnologie vorbesc tot mai mult despre extinderea prezenței serviciilor lor în țări din Occident.“

Dar nu doar aceste companii sau branduri duc numele României mai departe. Nu doar ele sunt ambasadorii țării de unde au plecat.

Sunt câteva mii sau poate chiar zeci de mii de români expați în toate colțurile lumii, din China în SUA și din Dubai la Varșovia. Predau la universități de top din lume, lucrează pentru NASA sau în laboratoarele de cercetare ale unor giganti. Sunt antreprenori care au pus bazele unor start-up-uri peste hotare sau sunt executivi care conduc businessuri regionale ori globale de top, cu afaceri de zeci și chiar sute de milioane de euro. Mulți dintre expații de top ai României au studiat afară sau au fost școliți inițial în filialele locale ale unor multinaționale, pentru ca apoi să fie promovați pe poziții mai bune sau pe poziții similare, dar pe piețe de câteva ori mai mari. Este vorba de manageri care coordonează afaceri de zeci, sute de milioane sau chiar miliarde de euro, oameni care au în subordine echipe vaste și care poartă pe umeri responsabilități pe măsură. Ei sunt unii dintre cei mai puternici ambasadori ai României peste graniță, alături de brandurile românești.

2. RESURSA UMANĂ, CEL MAI PREȚIOS ACTIV.

Investește și dezvoltă creierul românesc. Păstrează talentele în țară

Nu toți executivii români care pleacă peste hotare o fac cu gândul de a rămâne definitiv. Și chiar și pentru aceia care spun că nu au planuri imediate de a se întoarce în România, acasă e doar un singur loc. Mai mult, nimeni nu exclude ideea de a reveni